

Utváření německé jednoty

Eckhard Jesse, Armin Mitter: Die Gestaltung der deutschen Einheit, Geschichte-Politik-Gesellschaft, Band 308, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 1992, 447 stran.

Publikace Spolkového ústředí pro politické vzdělávání je souborem příspěvků řady předních odborníků k jednotlivým problémům nové jednoty Německa. Autoři pocházejí jak ze „starých“, tak z „nových“ spolkových zemí. Pokusili se provést širokou dosavadní bilanci, a tak přispět k porozumění aktuální situace.

Kniha se soustřeďuje hlavně na oblasti politiky, práva, hospodářství, školství, vědy a kultury.

Úvodní příspěvky Brigitte Seebacherové-Brandtové, Karla Wilhelma Frickeho a Stefana Wolleho informují o historii německého rozdělení. Poskytují přehled o vývoji německo-německých vztahů a analyzují příčiny zhroucení diktatury SED.

Eckhard Jesse v kapitole věnované vnitropolitickému vývoji vedoucímu k německé jednotě poukazuje na spojitost vnitřních a vnějších faktorů. „Vytvořily se sice dva německé státy, ale bylo přitom jasné, že bude-li ukončen konflikt Západ-Východ, nebo zhroutí-li se jedna strana, mohla by být německá otázka znovu nastolena.“¹ Autor též nastínil fáze sjednocovacího procesu: pád komunistického zřízení, přechod od odporu k dosavadnímu zřízení NDR k požadavku jednotného státu, dokončení německé jednoty, nová spolková republika – nebo jen rozšířená.

Specificky zahraničněpolitickými aspekty německé jednoty se zabývá Michael Wolfsohn. Objasňuje spojitosti mezi rozdělením Německa a celé Evropy po druhé světové válce, roli USA v mezinárodněpolitických jednáních roku 1989, postoje nejen Sovětského svazu, Francie, Velké Británie, ale i Polska, Československa a Itálie.

Jürgen W. Falter zpracoval samostatnou kapitolu o volbách v roce 1990, jež poskytly „demokratickou legitimitu německé jednotě“.² Jedná se o volby do Lidové sněmovny NDR 18. 3. 1990, o volby do obecních zastupitelstev a do zemských sněmů v květnu a říjnu 1990 a o volby do Spolkového sněmu SRN 2. 12. 1990. Jejich výsledky jsou v knize názorně zachyceny v přehledných tabulkách.

Konkrétním vývojem německých politických stran v procesu sjednocení, rozděleném do čtyř etap, se zabývá Andrea Volkensová a Hans-Dieter Klingemann. V první fázi – zahájené převratem v NDR na podzim 1989 – přispěla občanská hnutí k rozpadu mocenských pozic SED. Začátek druhé fáze je charakterizován přechodem od hesla „my jsme národ“ k heslu „jsme jeden národ“.³ Tato změna přiměla politické strany i občanská hnutí znovu promyslet své výchozí pozice. Tím začala třetí fáze – programová a organizační diferenciací nového systému stran v NDR, který brzy přijímal rysy systému stran staré Spolkové republiky Německo. Čtvrtá fáze obsahuje spojování západních a východních stran do celoněmeckých organizací před volbami do Spolkového sněmu SRN v roce 1990. Přistoupení NDR k SRN znamenalo zde nové správní utváření podle spolkového státu.

V další kapitole se Heinz Laufer a Ursula Münchová podrobně zabývají otázkami integrace území bývalé NDR do federativního systému SRN, situací zemí v NDR před přistoupením k SRN, vývojem ústavy NDR, federativní strukturou sjednoceného Německa, potřebami změn dosavadního federativního systému. Zvláštní pozornost věnují financím, finančním opatřením federace vůči „novým“ zemím.⁴ Autoři též vysvětlují postup při novém členění území bývalé NDR na spolkové země. Specifický význam mělo jejich zapojení do Evropských společenství.

Rudolf Wassermann charakterizuje *proces sjednocení právního systému v SRN, přechod od socialistického právního systému k právnímu systému svobodného demokratického státu*. „Socialistický právní systém působil jako nástroj SED. Ta v něm uplatňovala

svou кадровou politiku.“⁴ Po převratu se na území NDR prosazovalo reformované zákonodárství, po uzavření sjednocovací smlouvy prvky právního systému SRN.

Hospodářské aspekty německého sjednocení analyzuje Heiner Flassbeck a Wolfgang Scheremet. V rámci přechodu k tržnímu hospodářství zachycují diskusi o jeho způsobu – „šokem či postupně“. Důležitou úlohu přitom má specifická situace východního Německa. Zásadním krokem se stalo vyhlášení měnové unie. Brzy se začaly rýsovat dva pracovní trhy, diferenciacie mezd, pohyblivost pracovních sil. Tato kapitola má svou vlastní přílohu Hospodářství SRN v platbách.⁷

Gabriele Muschterová a Jürgen Rostock se věnují problematice *kultury v německém sjednocovacím procesu*, kultuře NDR, otázkám hledání identity, situaci uměleckých oborů.

Bernd-Reiner Fischer k tomu připojuje *charakteristiku školského systému a vědy ve sjednocovacím procesu*, na území NDR pak typické zvláštnosti před a po sjednocení.

Závěrečné kapitoly (Armin Mitter, Werner Weidenfeld a Eckhard Jesse) reflektují *problémy spjaté se zpracováváním dějin NDR* a ukazují vztah mezi německou jednotou a evropským sjednocováním.

Vydavatelé publikace usilovali o to, aby zachytili různé oblasti sjednocovacího procesu i jeho historické předpoklady. Proto se neomezují jen na politiku v úzkém slova smyslu, ale doplňují ji i analýzami vývoje v oblasti práva, hospodářství, kultury, školství a vědy. Samozřejmě zůstaly určité mezery. Chybí např. příspěvek o zájmových svazech, úloha politické kultury není detailně zpracována. Mimo hlavní pozornost zůstalo též téma politického extrémismu.

Celá kniha (na rozdíl od publikací krátkodobě platných podle aktuální situace) chce ukázat základní problémy a vývojové tendence, které charakterizují komplexní sjednocovací proces v jeho rozmanitosti.

Rozdílné historické a společenské zkušenosti jednotlivých autorů se odrážejí v závěrech a hodnoceních jejich příspěvků. Čtenáři je tak nabízeno kromě rozboru událostí a faktů široké spektrum různých postojů a názorů. Vydavatelům šlo především o to, názorně přiblížit pluralitu vědeckých stanovisek v aktuální diskusi.

Ivona Řezanková

¹ Jesse, E.: Der innenpolitische Weg zur deutschen Einheit. In: Jesse, E. – Mitter, A.: Die Gestaltung der deutschen Einheit, Band 38. Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 1992, s. 112.

² Falter, J.: Wahlen 1990. In: tamtéž, s. 163.

³ Volkens, A. – Klingemann, H. – D.: Die Entwicklung der deutschen Parteien im Proceß der Vereinigung. In: tamtéž, s. 189.

⁴ Laufer, H. – Münch, U.: Die Neugestaltung der bundesstaatlichen Ordnung. In: tamtéž, s. 233.

⁵ Wassermann, R.: Die Vereinheitlichung des Rechtswesens. In: tamtéž, s. 248.

⁶ Flassbeck, H. – Scherment, W.: Wirtschaftliche Aspekte der Vereinigung. In: tamtéž, s. 280.

⁷ Tamtéž, s. 305.